

belem dnevu, toda koliko učiteljev je, pri katerih bi človek morda komaj našel eno omenjenih knjižic, ki k večjemu velja le kakih 30 soldov! Koliko učiteljev je še po naših slovenskih šolah, ki ne poznajo družbe sv. Mohorja, ne „Slovenske Matice“, pri katerih bi za majhne krajcarje dobivali lepo število zlata vrednih knjig!

Segajte tedaj pridno po domačih knjigah, dragi učitelji, in snujte si polagoma lepo domačo knjižnico, ki bo gotovo vam in mlademu zarodu, kateri je izročen vaši izreji, in vašemu izobraževanju na prid in korist. Posojevajte pa tudi radi drugim knjige iz svoje domače zaloge, da se tudi oni polagoma izobražujejo. \*)

Iv. Tomšič.

## Pomenki

### *o slovenskem pisanji.*

#### VII.

**T.** Dobrovsky, prvi dobri slovanski jezikoslovec, je večkrat pisal o slovanskih govorih, zlasti v česki slovnici (l. 1809 in 1819) in v staroslovanski (Institut. ling. slavie. dial. vet. 1822).

**U.** Kako jih pa imenuje?

**T.** Imenuje jih narečja (idiomata, Mundarten) ter pravi, da se po gotovih znakih (characteres, Kennzeichen) dajo vrediti v dve versti. Koj v §. 1. poslednje knjige piše: Sermo Slavenicus, rectius Slovanicus aut Slovenicus, sensu latissimo sumptus in duo genera idiomatum dispescitur: in Idioma ordinis primi (A); et in Idioma ordinis secundi (B).

**U.** Kteri so tisti znaki?

**T.** Horum idiomatum characteres sunt:

#### A.

1. raz: razum.
2. iz: izdati.

#### B.

- roz: rozum  
v' (vy): v'dati

\*) Kar pa se posamesno ne more doseči, naj se stori z združenimi močmi. Večkrat smo že govorili o učiteljskih knjižnicah in jih učiteljem priporočevali; tudi pri tej priliki naj povemo, kako se je ustanovila neka učiteljska knjižnica. — Trije prijatelji učitelji se pogovoré, da hočejo vsaki mesec ene krajcarje dati za to, da si napravijo nekaj šolskih listov in če bo mogoče, da nakupijo tudi nekaj naj bolj potrebnih knjig. To storé. Ščasoma se jim pridružijo še nekteri drugi, in tako imajo sedaj knjižnico, v kateri je mnogo izvrstnih pedagoških in drugih znanstvenih knjig.

## 3. 1 epentheticum.

korabl'  
zemlja  
postavljen

korab'  
zemia, zemie.  
postaven.

## 4.

salo, krilo,  
pravilo  
moliti se.

## d. epentheticum:

sadlo, kridlo,  
pravidlo.  
modliti se.  
peci, moci.  
pec, moc.

## 5. pešti, mošti.

pešt, mošt.  
pečí, moči.  
peč, moč.

## 6. zvézda, cvét.

gvézda, kvét.

## 7. t', (toj).

ten.

## 8. pepel.

popel.

## 9. ptica.

ptak.

studenec.

studnica.

## 10. desnica.

pravica.

*U.* In kako je razredil ali razverstil narečja?

*T.* Secundum hos characteres si dialectorum species, quarum Grammaticae prostant, examinentur, quinque earum sub *A*, aliae quinque sub *B* comprehenduntur, et quidem,

Sub *A*.Sub *B*.

## 1. Russica

## 1. Slovacia.

## 2. Slavica vetus.

## 2. Bohemica.

## 3. Illyrica seu Serbica.

## 3. Sorabica seu Vendica in Lusatia superiori.

## 4. Croatica.

## 4. Sorabica in Lusatia inferiori.

## 5. Slovenica s. Vindica in Carniola, Stiria, et Carinthia.

## 5. Polonica.

Differunt autem dialecti, etiam ejusdem ordinis, non solum vocabulis, sed maxime formis et flexionibus. (Institutiones ling. slav. IV. gl. Metelko, XVIII.)

*T.* Kaj Dobrovsky! Šafařík — ta jih je še le razdrobil ta, — porečeš.

## VIII.

*T.* Šafařík, slavni slovanski jezikoslovec in zgodovinar je tudi pisal o mnogih prilikah o tej reči; tako p. v slovstveni povestnici (l. 1826), v slovanskih starožitnostih (l. 1837) in v slovanskem narodopisu (l. 1842).

*U.* Kako pa on imenuje govore slovanske, in po katerih znakih jih je razpostavil?

*T.* Jezik (jazyk) slovanski, pravi, ima več narečij. Loči se pa v njem dvojni govor ali dvojna mluva (čes. mluva t. j. govor, die Rede, Sprache), po nekterih znamenjih, n. pr. v *A*)

salo, kadilo, moliti se; pal, kral, evél; zemla, loven; motriti; — v B) pa, sadlo, kadidlo, modliti se; padl, kradl, kvétl; zemja, země, loven; patřiti itd.

U. Te znamenja se vjemajo s poprejšnjimi.

T. Slovak M. Hodža je popisal Šafaříkovo razredbo slovanskih narečij slovaški v berilu za nižje gimnazije, katero je sestavil E. Černý, in na svitlo dala Matica slovaška. Ker je lahko umeti, lože od českega, beriva ta spis po slovaški, ali kakor Slovaki sami pravijo, po slovenski:

Šafařík vo svojem spise „Slovanský národopis v Praze 1842“ razlikuje každý jazyk, a tak osobitne slaviansky, na mluvy, mluvy na řeči, řeči na nářečia, nářečia na podrečia, podrečia na různorečia. Toho je takato spôsob:

#### A. Mluva vychodno-južná:

##### I. Reč ruská, jej nářečia:

1. veľ'koruské,
2. maloruské,
3. belornské.

##### II. Reč bulharská, jej nářečia:

1. starosloviančina (cyrillské nářečie, cirkevné, starobulharské),
2. novobulharské.

##### III. Reč ilýrská, jej nářečia:

1. srbské,
2. chorvátské,
3. korutansko — slovinské.

#### B. Mluva západná:

##### I. Reč leská, jej nářečia:

1. poľské, a tohoto podrečie kašubské.

##### II. Reč česká, jej nářečia:

1. české (a moravské),
2. uhorsko — slovenské (slovenčina).

##### III. Lužicko — srbská reč, jej nářečia:

1. hornolužické,
2. dolnolužické.

##### IV. Reč polabská, užuž vymierajúca; jej nářečie je jedno: drevianské, už temer vyhaslé.

A tak vedľa toho, jako to Šafařík vystavil, sú v Slaviančiné mluvy dvě, řeči sedem, nářečí štrnást', podrečia dvě. (Vid. Slovan. Národopis str. 5. 6. in Slovenská Čítanka. II.)

## Šolsko blagó.

Vaje v pisanji. Bogat umerje, reveža pa Bog vzame. Po po-voženi cesti trava ne raste. Komarja bi koval, ko bi mu kdo podkve delal. Boljši je dober glas kot srebern pas. Dober prijatelj in pa star denar sta veliko vredna. Sej v prihodnjost! Germ ne podere drevesa.